

Nota Dierenwelzijn 2024-2028

Concept

Voorwoord

We genieten allemaal van de aanwezigheid van dieren in ons leven. Ze zijn meer dan alleen huisdieren of dieren in het wild; ze zijn onze metgezellen, bieden emotionele steun en verbinden ons met de natuur. Door goed voor onze natuur en dieren te zorgen, zorgen we ook goed voor de mens. Met deze dierennota in de hand kunnen we nog beter voor onze huisdieren en wilde dieren zorgen.

Het zorgen voor onze dieren doen we samen. Honderden stichtingen, organisaties en individuen zijn dagelijks bezig met dieren in Apeldoorn. Zelf ben ik op bezoek geweest bij dierenasiel de Kuipershoek waar ik met eigen ogen gezien heb hoe vrijwilligers zich dagelijks inzetten voor de Apeldoornse fauna. Deze vrijwilligers en de dieren die zij opvangen verdienen onze steun.

We weten ook dat samenleven met huisdieren en wilde dieren in Apeldoorn soms een uitdaging kan zijn. Dit bleek ook uit de enquête die we onlangs onder inwoners van Apeldoorn hebben gehouden als input voor deze nota. Wat onder andere bleek uit deze vragenlijst is dat katten, honden en steenmarters werden genoemd als bron van overlast. Tegelijkertijd geven ook veel inwoners aan dat ze dieren ontzettend belangrijk vinden voor de natuur en dagelijks genieten van de vogeltjes in de tuin.

We hebben deze feedback, van de raad tot aan inwoners, serieus genomen en verwerkt in deze nota dierenwelzijn. Met dit beleidsstuk denken we een balans te vinden om het voor zowel mensen als dieren aangenaam te maken. Of je nu een dierenvriend bent of weinig met dieren hebt, om nog beter voor de dieren in Apeldoorn te zorgen, hebben we de hulp van al onze inwoners nodig.

Het begint bijvoorbeeld al bij het gooien van afval in de afvalbak en niet bij te plaatsen om rattenoverlast tegen te gaan. Daarnaast ligt er een grote verantwoordelijkheid bij de eigenaren van onze huisdieren. Moeilijk hoeft het niet te zijn. Honden aan de lijn, poep opruimen of je kat beter in de gaten houden zou al een hoop ergernis schelen. Zo kunnen we allemaal een steentje bijdragen aan het zorgen voor onze dieren.

Vragen en opmerkingen kregen we ook veel over de steenmarter. Door de beschermde status van dit dier kunnen we als gemeente weinig doen om overlast tegen te gaan. Al zal ik dat ook niet willen. Vaak met relatief eenvoudige ingrepen kan overlast beperkt worden. Daarnaast vervult de steenmarter een belangrijke functie als het gaat om rattenoverlast. Zij jagen namelijk op ratten en muizen en vervullen daarmee een belangrijke functie in onze natuur. Onze rol zie ik dan ook vooral weggelegd op het gebied van voorlichting.

Met deze nota dierenwelzijn zetten we als Apeldoorn samen met onze inwoners een belangrijke stap voor een beter leven voor dier én mens. Ik ben ervan overtuigd dat we er samen voor kunnen zorgen dat het welzijn van zowel dieren als mensen in Apeldoorn verbetert. Daarbij hebben we respect voor onze wilde dieren en spreken we elkaar op een respectvolle wijze aan bij overlast van huisdieren.

Bedankt voor jullie betrokkenheid en inzet.

Vriendelijke groeten,

Danny Huizer
Wethouder dierenwelzijn

Inhoud

01 Inleiding	2
02 Wij helpen dieren in nood.....	6
03 Wij zorgen voor goede spelregels over onze omgang met dieren	9
04 Wij zorgen voor sociale vangnetten voor huisdieren in de knel.....	12
05 Wij zetten in op communicatie en voorlichting	15
06 Wij zorgen voor hygiëne in de openbare ruimte	18
07 Organisatie	21
08 Financiën.....	22
Bijlage 1	24

01 | Inleiding

1.1 Het belang van dierenwelzijn

Tot de identiteit van Apeldoorn behoort het vele groen. Dit maakt Apeldoorn tot een aantrekkelijke gemeente om te wonen voor mensen. Ook geeft dit veel ruimte voor de aanwezigheid van dieren. Ruimte voor groot wild op de Veluwe, voor kleinere wilde dieren tot in je achtertuin en voor het uitlaten van je hond.

Al deze dieren brengen ook een grote verantwoordelijkheid met zich mee. Want waar vangen we huisdieren op die als zwervdier thuisloos zijn geraakt? Of die door (tijdelijke) lastige omstandigheden van de eigenaar (zoals bij opname in een zorginstelling of bij een huisuitzetting) zorg nodig hebben? Hoe gaan we om met dieren die voor overlast zorgen, met bijtincidenten en het voorkomen daarvan? En hoe gaan we om met dieren in het wild die, vaak door toedoen van mensen, ziek of gewond zijn geraakt? De gemeente en haar inwoners spelen een belangrijke rol als het gaat om het welzijn van dieren in onze woonomgeving. Apeldoorn heeft hart voor dieren en neemt dan ook haar verantwoordelijkheid. Onze ambities en taken gaan verder dan de wet voorschrijft. Over hoe de gemeente Apeldoorn haar rol precies ziet, gaat deze nota.

1.2 Waarom deze nota?

Ten eerste heeft het College aangekondigd in (het voorjaar van) 2024 met een nieuwe Nota Dierenwelzijn te komen.¹ Geconcludeerd is dat na een tweetal keer evalueren van de Nota Dierenwelzijn uit 2016, *het* tijd is om de gemeentelijke inzet op Dierenwelzijn *te herijken*. In de Nota Dierenwelzijn uit 2016 heeft de gemeente actiepunten opgenomen waarvan de vraag is of ze nog steeds aandacht nodig hebben, aangepast moeten worden, kunnen vervallen of aangevuld moeten worden.

Ten tweede heeft de Raad in april 2023, na het bespreken van de Evaluatie Nota Dierenwelzijn 2022, aanvullende wensen meegegeven voor verdere uitwerking in de nieuwe Nota². Onderwerpen die hier uit kwamen:

- Huisdieren: sociale vangnetten in situaties van armoede; educatie rond 'weten wat je in huis haalt'; samenwerking rond huiselijk geweld.
- Kinderboerderijen en Educatie: educatie via Kinderboerderijen voortzetten, koppeling met het primair onderwijs.
- In het wild levende dieren. Wensen m.b.t. biodiversiteit, zoals ecologisch maaibeheer, NIKA, monitoring biodiversiteit.

Ten derde zijn er de afgelopen jaren ontwikkelingen geweest die we nu opnemen in deze nota. Denk aan de tijdelijke opvang van huisdieren in verschillende situaties. Ook zijn er externe ontwikkelingen, waar we als gemeente op in moeten spelen. Denk aan toegenomen aandacht voor dierenwelzijn in de samenleving, en klimaatverandering waardoor meer overlast door (invasieve) exoten.

1.3 Totstandkoming actieplan / nota

Voor dit Actieplan is een projectgroep gevormd en hebben diverse interne afdelingen inbreng geleverd. Daarnaast is input opgehaald in een workshop met externe betrokkenen waaronder Accres (Kinderboerderijen) en de Dierenbescherming (Kuipershoek, Dierenambulance). Zorgpartijen zijn getrap betrokken (via afdeling Beleid Maatschappelijke Ontwikkeling).

¹ Zie brief aan de Raad:

<https://apeldoorn.parlaeus.nl/user/search/action=showgd/it=proces.pdf#search=%27dierenwelzijn%27>

² <https://apeldoorn.parlaeus.nl/user/agenda/action=punt/id=>

Tot slot is input via het burgerpanel opgehaald. De resultaten zijn verwerkt in een apart verslag.

1.4 Dierenwelzijn en onze taken en rollen als gemeente

De gemeente Apeldoorn heeft – zoals alle gemeenten – taken en verantwoordelijkheden op het gebied van dierenwelzijn. Hierbij maken we onderscheid tussen taken die we vanuit de wet moeten uitvoeren en taken waar we zelf voor kiezen. De focus van de wettelijke taken ligt op het helpen van dieren in nood. Wij zien als gemeente onze taken breder. Bij het helpen van dieren in nood beperken we ons niet tot onze wettelijke taken, en naast het helpen van dieren in nood vullen we een aantal andere taken in. Deze zijn vaak gekoppeld aan ander gemeentelijk beleid en landelijke wetgeving die rekening houdt met het welzijn van dieren of raakvlakken heeft met dieren. Ook hier wordt in dit hoofdstuk bij stilgestaan.

Wettelijke taken

De gemeente heeft een beperkt aantal wettelijke taken op het gebied van dierenwelzijn. Dit betreft:

- **Opvang gevonden gehouden dieren**
Gemeenten zijn, volgens het Burgerlijk Wetboek (artikel 8 lid 3 van boek 5), verplicht om gevonden dieren met een vermoedelijke, maar niet bekende eigenaar, op te vangen voor een periode van 14 dagen. Na 14 dagen is de gemeente eigenaar van het dier en kan het het eigendom overdragen aan b.v. een opvangcentrum/dierenasiel.
Belangrijk om te weten is dat het hier om alle gehouden dieren gaat. Een gehouden hangbuikzwijn of reptiel valt dus ook onder deze wet en zal opgevangen moeten worden. Zie hoofdstuk 2.
- **Ondersteuning door brandweer en politie**
Het college van burgemeester en wethouders is verplicht en verantwoordelijk voor het regelen van brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. Dit staat vermeld in de Wet Veiligheidsregio's artikel 2. Hierbij heeft de brandweer op grond van artikel 3 lid 1 sub b van deze wet de gemeentelijke taak om niet alleen voor de veiligheid van mensen, maar ook voor de veiligheid van dieren te zorgen. De Dierenbescherming kan in deze situaties ondersteuning bieden aan de brandweer en de politie. Zie hoofdstuk 2.
- **Opvang en vervoer van dieren bij ontruiming**
Volgens de Algemene wet bestuursrecht hebben gemeenten een zorgplicht voor dieren bij huisontruiming. De gemeente moet hierbij zorgen voor een geschikte opvang en moet het dier voor maximaal 13 weken op (laten) vangen. De kosten voor de opvang van het dier/de dieren dienen door de opdrachtgever van de ontruiming betaald te worden. Als het dier/de dieren na 13 weken nog niet overgedragen kan/kunnen worden aan de eigenaar, dan is de gemeente bevoegd het dier/de dieren over te dragen aan het dierenasiel, te verkopen of euthanasie te laten uitvoeren. Zie ook hoofdstuk 4.
- **De gemeente dient op grond van artikel 3.5 Wet dieren in combinatie met artikel 3.20 van de Regeling dierlijke producten in een gemeentelijke verordening in ieder geval regels te stellen over het aangeven en het bewaren door de houder van kadavers van gezelschapsdieren.** Zie hoofdstuk 6.

Andere wettelijke taken van de gemeente die raken aan dierenwelzijn:

- **Zorgplicht in het wild levende dieren.**
De gemeente heeft volgens het Besluit Activiteiten Leefomgeving een Specifieke Zorgplicht (BAL art. 11.27) en volgens de Wet Dieren een zorgplicht voor alle in het wild levende dieren, een zorgplicht die overigens geldt voor alle inwoners van ons land en niet speciaal voor de gemeente. Activiteiten kunnen gevolgen hebben voor dieren en planten in het wild (zgn. flora- en fauna-activiteiten). Iemand die dat weet of kan weten, moet zich altijd houden aan de specifieke zorgplicht bij het verrichten van de activiteit (artikel 11.27, Bal). Zo is er onder meer een onderzoeksplicht. De specifieke zorgplicht geldt bij *alle* dier- en plantensoorten, dus bij (inter)nationaal beschermde soorten én bij andere soorten.
Voor het bestrijden van dierplagen geldt dat er alles aan gedaan moet worden om dieren niet onnodig te laten lijden (BAL artikel 11.28) . Zie hoofdstuk 6.

De zorgplicht volgens Wet Dieren houdt in dat alle handelingen die een negatief effect (kunnen) hebben op flora en fauna achterwege gelaten moeten worden, of zo goed mogelijk voorkomen moeten worden. Zie hoofdstuk 2.

- **Flora en faunatoets**
Overheden hebben zich altijd te houden aan de wetgeving voor natuurbescherming in de Omgevingswet bij het verstrekken van vergunningen. Deze wet is in het leven geroepen om wilde plant- en diersoorten in hun voortbestaan te beschermen. Dit houdt in dat voordat er ergens in de gemeente gebouwd mag worden, er eerst een flora- en faunatoets gedaan moet worden. Hierbij onderzoekt een ecoloog of er beschermde plant- en/of diersoorten aanwezig zijn. Als dat het geval is mogen de werkzaamheden niet starten. Hier gaan we in deze nota niet verder op in.
- **De Wet Dieren is een verzameling wetten en regels met betrekking tot dieren en hun welzijn,** verzameld in één wet. Daarnaast biedt deze wet de mogelijkheid om een aantal deelonderwerpen zelf te regelen via Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) en ministeriële regelingen. Hieronder vallen ook regels over het houden van dieren en evenementen met dieren. Zie hoofdstuk 3.
- **Verwijderen dode dieren uit de openbare ruimte**
De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van de openbare ruimte binnen zijn gemeentegrenzen. Verwijderen van dode dieren uit de openbare ruimte is van belang voor de volksgezondheid en is een gemeentelijke taak. Dode of zieke wilde dieren kunnen ziekteverwekkers met zich meedragen en als mensen deze dieren aanraken kunnen ze hier ziek van worden.

Aanvullende taken

Bij de vaststelling van het dierenwelzijnsnota in 2016 heeft de Apeldoornse gemeenteraad besloten de zorgplicht voor dieren breder op te vatten dan haar wettelijke taak. Deze bredere lijn is bevestigd door de PMA (mei 2023) en daarom in deze Nota Dierenwelzijn voortgezet. De aanvullende taken vallen primair niet allemaal onder het dierenwelzijnsbeleid, maar hangen er wel sterk mee samen. Denk bijvoorbeeld aan het Hondenbeleid, de Agenda Klimaatadaptatie en Natuur of het Actieplan Armoede. Vandaar dat we ze wel in deze nota meenemen.

Wat doen we nu al, waar gaan we naar toe:

	Stand 2023	2024-2028
Helpen dieren in nood		
Opvang en vervoer zwerfdieren	V (DVO DB)	Actualiseren DVO en daarin de tijdelijke opvang meenemen.
Preventie ontstaan zwerfdieren	V (DVO DB)	Preventie blijft onderdeel DVO, inclusief promoten chipacties katten
Samenwerking met politie, brandweer etc	V	Voortzetten + nagaan of dierenwelzijn moet worden opgenomen in rampenplannen
Spelregels		
Hondenbeleid	V	Voortzetten + inzet op preventie en voorlichting ter voorkoming van bijtincidenten
Lokale regelgeving	V	Voortzetten + verbod op weerhaken overwegen + hitte en dieren meenemen in hittecommunicatieplan
Woonoverlast	V	Voortzetten
Vangnetten		
Tijdelijke opvang	V	Voortzetten en opnemen in DVO Dierenbescherming
Armoede en eenzaamheid	V (stadspas)	+ Waar relevant uitbreiding mogelijkheden stadspas + Financiering project Dierenbuddy + Doorverwijzing via Samen055 regelen.

Huiselijk geweld	V (inzet signalenkaart huiselijk geweld en dierenmishandeling)	+ Verbijzonderen signalenkaart voor Apeldoorn + Subsidierelatie met St. Mendoo verkennen (starten met pilot)
Samenwerking		Up to date houden doorverwijsmogelijkheden die gebruikt kunnen worden via de loketten van Samen055.
Communicatie en voorlichting		
Algemeen	V	+ Herzien webpagina's gemeente + Opzetten Dierteam Apeldoorn om wat er is beter te benutten + Jaarlijkse publieksactie / minicampagne
Over aanschaf en verzorging dieren	-	+ Verwijzingen opnemen op webpagina gemeente; + Zo mogelijk flyer meesturen met belastingaanslag Tribuut + Beter benutten mogelijkheden door samenwerking in Dierteam + publieksactie
Educatie kinderboerderijen / boerderij-educatie	V (kinderboerderijen)	Op peil houden educatie op kinderboerderijen + Verhaallijn kinderboerderijen moderniseren en ontwikkelen aanvullende educatie over landbouwtransitie en voedsel educatie op kinderboerderijen + meer inzet in het onderwijs. + Ondersteunen boerderijeducatie via Boerenwijs
Hygiëne openbare ruimte		
Opruimen kadavers	V	Huidige aanpak + aanvullen met ophalen dode wilde dieren op terrein particulieren ivm veiligheid / gezondheid. + Regelen innamepunt dode huisdieren via De Kuipershoek
Vogelgriep	V	Volgen landelijke ontwikkelingen.
Plaagdierbeheersing	V	Continueren + meer aandacht voor preventie via communicatie. + extra inzet op preventie via B&O en Afvalbeleid.
Beheer openbare ruimte (schoon)	V	Aanvullen met wijkgerichte handhavingsacties
Organisatie	V	Opzetten Dierteam Apeldoorn voor betere samenwerking

02 | Wij helpen dieren in nood

Opvang en vervoer zwerfende gehouden dieren

De opvang van zwefdieren is een wettelijke taak die de gemeente heeft belegd bij Dierenasiel Kuipershoek, onderdeel van de Dierenbescherming. Onder zwefdieren verstaan we gehouden dieren met een vermeende, maar niet bekende eigenaar die ontsnapt zijn of op straat terecht zijn gekomen. Wilde dieren leven meestal ook buiten, maar horen daar “thuis” en vallen zodoende niet onder deze categorie.

De gemeente is verplicht zwefdieren 14 dagen op te vangen en op zoek te gaan naar de eigenaar. Na 14 dagen is het dier volgens de wet eigendom van de gemeente. Via het contract met de Dierenbescherming wordt het eigenaarschap na de 14 dagen overgedragen aan het dierenasiel, dat vervolgens aan de slag gaat met het zoeken van een nieuwe eigenaar.

Het vervoer van zwerfende gehouden dieren naar de juiste organisaties is niet wettelijk vastgelegd, maar zien we als een verlengstuk van onze wettelijke taak. Zo worden dieren met de dierenambulance naar Dierenasiel Kuipershoek, en zo nodig andere opvanglocaties, vervoerd. De gemeente draagt bij in de kosten hiervan.

Het dierenasiel vervoert op dit moment jaarlijks ongeveer 800 zwefdieren met de dierenambulance, verzorgt deze en zoekt de eigenaar of, als dat niet lukt, een geschikt nieuw thuis.

Preventie ontstaan zwefdieren

De Dierenbescherming biedt de mogelijkheid voor inwoners van de gemeente Apeldoorn tot het afstand doen van huisdieren voor zover het honden, katten, knaagdieren of vogels betreft. Dit hebben we zo geregeld om mogelijke zwefdieren te voorkomen. De gemeente draagt bij aan de kosten hiervan.

Verder helpt de Dierenbescherming via de [Helpdesk hulpverleners \(dierenbescherming.nl\)](https://dierenbescherming.nl/helpdesk) en [Maatschappelijke dierenhulp \(dierenbescherming.nl\)](https://dierenbescherming.nl/maatschappelijke-dierenhulp) jaarlijks vele mensen (vaak minima) bij problemen met dieren. Mede met als doel om te voorkomen dat huisdieren zwefdieren worden.

Omdat verwilderde katten tot overlast kunnen leiden, spant de Dierenbescherming zich in om het ontstaan van populaties verwilderde katten te voorkomen. Dit gebeurt conform Plan van Aanpak (PvA), zoals opgenomen in de overeenkomst met de Dierenbescherming. Dit PvA omvat het vangen van zwefkatten wanneer er sprake is van onrechtmatige overlast of een bedreiging van het ecosysteem. De dieren worden na het vangen geneutraliseerd en indien mogelijk gesocialiseerd en herplaatst bij een nieuwe eigenaar. Dieren die te verwilderd zijn worden meestal geplaatst op boerderijen waar ze onder toezicht van de boer/eigenaar veel buiten kunnen zijn.

Om te voorkomen dat katten zwefkat worden, helpt registratie en chippen. Het registreren en chippen van honden is verplicht, voor katten is dit nog niet het geval. Het nut van de chipplicht is groot, zo blijkt uit onderstaande cijfers van Amivedi.

In 2020 waren er 78.332 vermiste en gevonden huisdieren, waarvan de meeste katten (62.499) en honden (6.689) betroffen.

*Van de **vermiste katten met chip** werd 77% opgelost.*

*Bij de **gevonden katten zonder chip** werd maar 22% opgelost.*

*Van de **vermiste honden met chip** werd 95% opgelost.*

*Bij de **gevonden honden zonder chip** was dit 73%*

Bron: Amivedi

Daarom zijn er wel regelmatig chipacties (voor katten en andere huisdieren) en voert de Dierenbescherming campagne onder de noemer 'Chip je kat'. Regelmatig zijn er chipacties waarbij het chippen financieel aantrekkelijker is dan gangbaar. De gemeente wil helpen deze acties te promoten, en onderzoeken of het mogelijk is hiervoor de stadspas te gebruiken.

Zorg voor gewonde en verzwakte wilde dieren

Onze zorgplicht voor in het wild levende dieren werkt door in het gemeentelijk groenbeleid (Groenplan, Ecogids, Bomennota en Programma Klimaatadaptatie en natuur). Hierin staat hoe wij omgaan met natuur en hoe we de huidige biodiversiteit willen behouden en versterken. Het beleid werkt door in een aantal instrumenten, uitvoering en beheer. Denk aan natuur- en klimaatadaptief ontwikkelen (NIKA), soortmanagementplannen (SMP) en het Strategisch Asset Management Plan (oa Ecologisch beheer).

In het wild levende dieren mogen niet onnodig verstoord worden, maar indien ze gewond of ziek zijn moeten ze geholpen worden. De meeste gewonde dieren zijn in de problemen geraakt door menselijk handelen. Daarom zijn er wildopvangcentra³. In Apeldoorn zet de Dierenbescherming, vooralsnog voor eigen kosten en rekening, zich hier ook voor in. In het wild levende dieren die door bewoners verzwakt, ziek of gewond worden aangetroffen, worden (indien raadzaam) door de dierenambulance voor opvang en verzorging naar één van de organisaties gebracht waar ze mee samenwerken. De Dierenbescherming vervoert op dit moment zo'n 1000 wilde dieren per jaar.

Groot wild dat is aangereden of dood wordt gevonden, zoals hert, wild zwijn, ree, das, vos, wolf en marterachtigen, worden zo nodig uit hun lijden verlost en opgehaald na een melding bij de politie. De politie schakelt hiervoor Stichting Groennetwerk in om het dier op te halen. De mensen van het Groennetwerk zijn 24/7 en jaarrond beschikbaar en worden aangestuurd door de meldkamer van de politie. De gemeente heeft hiervoor een overeenkomst met Stichting Groennetwerk.

Om te voorkomen dat groot wild wordt aangereden hebben we de afgelopen jaren geïnvesteerd in wildroosters en hekken op een aantal risicolocaties.

Samenwerking met brandweer, politie, LID en NVWA

Verschillende organisaties opereren in een keten van samenwerkingspartners als het gaat om dieren in nood. Zo versterken de verschillende gespecialiseerde organisaties elkaar. Centraal meldpunt is het nummer 144 (red een dier). De gemeentelijke BOA's, zowel de faunabeheerders als de handhavers met de specialisatie dierenwelzijn, werken nauw samen met deze partijen. Er zijn korte lijnen. Zie bijlage X voor een overzicht van organisaties die samenwerken om de meldingen die bij 144 binnenkomen zo goed en efficiënt mogelijk af te handelen.

Dierenwelzijn bij calamiteiten

Het redden van dieren bij rampen of crisissituaties is belegd bij de veiligheidsregio, in onze regio ligt dat bij de brandweer. In geval van bijvoorbeeld een brand is de brandweer er verantwoordelijk voor om ook zorg te dragen voor het in veiligheid brengen van aanwezige dieren.

³ Meer info over wildopvangcentra: <https://wildopvang.nl/>

Acties:

- Herzien DVO met Dierenasiel Kuipershoek. Hierin betrekken:
 - Zorg voor gewonde en verzwakte wilde dieren
 - Structureel borgen tijdelijke opvang en vervoer huisdieren bij opname in een zorginstelling, winterregeling, huiselijk geweld, en andere incidenten waarbij huisdieren in de knel dreigen te raken.
- Promoten chipacties katten (inzet communicatie)
- Verkennen of het nodig is dierenwelzijn op te nemen in rampenplannen. Denk aan natuurrampen als natuurbranden.
- Integreren dierenwelzijn in het hittecommunicatieplan van de gemeente.

03 | Wij zorgen voor goede spelregels over onze omgang met dieren

Hondenbeleid

Veel inwoners van Apeldoorn hebben één of meerdere honden. Honden maken daarmee een belangrijk onderdeel uit van de Apeldoornse samenleving. Ze zorgen voor levendigheid en het uitlaten van de hond draagt bij aan sociale veiligheid in de buurt. Tegelijkertijd deelt iedereen de openbare ruimte van Apeldoorn met elkaar. Daarom is het belangrijk om eventuele overlast zoveel mogelijk te voorkomen.

In Apeldoorn hebben we regels waar hondeneigenaren zich aan moeten houden. Deze zijn opgenomen in de Algemeen Plaatselijke Verordening (APV). Samenvattend gaan deze regels over toegangsverboden, plicht tot aanlijnen, het opruimen van uitwerpselen buiten de aangewezen plaatsen (hup's), de verplichting van de eigenaar om ervoor te zorgen dat een hond niet aanhoudend hinderlijk blaft of jankt, mogelijkheid tot het opleggen van een aanlijn of een aanlijn- en muilkorfgebod in geval van gevaarlijke honden. In uitzonderlijke omstandigheden heeft de gemeente ook de bevoegdheid om gevaarlijke honden in beslag te nemen (wettelijke grondslag: Gemeentewet of Algemene wet bestuursrecht).

Aanvullend aan de regels in de APV geven we het hondenbeleid vorm door voldoende voorzieningen te treffen in de openbare ruimte. Daarvoor heeft de gemeente ongeveer 140 hondenuitlaatplaatsen (HUP's) ingericht. Op de hup's hoeven honden niet aangelijnd en hoeft hondenpoep niet opgeruimd te worden. De gemeente is verantwoordelijk voor het schoonhouden van deze HUP's. Op een interactieve kaart op de website van de gemeente zijn de HUP's te bekijken. Zie verder hoofdstuk 6 (hygiëne openbare ruimte).

Enerzijds bevordert dit beleid het welzijn van de honden, die vrij kunnen rennen en spelen in losloopgebieden. Anderzijds reguleert dit beleid de overlast voor mensen door honden te verbieden op bepaalde locaties, zoals kinderspeelplaatsen. Ook heeft dit beleid een relatie met het welzijn van dieren in het wild. Door het aanlijnen van honden worden deze dieren immers minder gestoord en opgejaagd. Momenteel zien we een probleem in het grote losloopgebied Berg en Bos en Dennenheuvel. Er komen onder meer meldingen binnen over honden die worden aangevallen door wilde zwijnen. Ook zitten honden of wild en fietsers soms in elkaars vaarwater. We onderzoeken daarom de (on)mogelijkheden om het grote losloopgebied Berg en Bos voor een deel te voorzien van hekken zodat er geen zwijnen, fietsers en dergelijke meer in contact komen met honden.

Daarnaast houden wij ons, zo nodig samen met de politie, bezig met het voorkomen van overlast door loslopende honden buiten de hup's en blaf- en bijtincidenten. Deze situaties kunnen inwoners melden bij de gemeente. Op jaarbasis gaat om ongeveer 700 meldingen. Binnen drie dagen onderneemt de gemeente hierop actie.

Bij bijtincidenten gaat het zowel om honden die mensen bijten, als om honden die andere honden bijten. Hiervoor is een intern bijtprotocol opgesteld waarin staat beschreven hoe de gemeente bijtincidenten, of herhaling ervan, wil voorkomen. Daarnaast staat beschreven hoe de gemeente handelt bij bijtincidenten en wie wanneer aan zet is. Bijtincidenten registreren we in het Landelijke Honden Dossier (registratiesysteem voor bijtincidenten).

Voor het voorkomen van bijtincidenten met honden is preventie en voorlichting over (de veilige omgang met) honden van belang. We onderzoeken hoe we dit op een laagdrempelige manier invulling kunnen geven, bijvoorbeeld door samenwerking te zoeken met partijen die voorlichting

geven op scholen (zoals de [Sophia Vereniging](#)). Of met inzet van [Stichting Alert, project Hond Veilig Nederland](#); al dan niet met een subsidierelatie of inkoop van ondersteuning bij preventie / voorlichting.

Voor het voorkomen van overlast door honden is het ook belangrijk dat mensen goed nadenken over het aanschaffen van een hond en wat dit betekent. Ook het volgen van opvoedcursussen voor honden is belangrijk. De gemeente beoogt de informatievoorziening hierover te verbeteren, zie hoofdstuk 5.

Tot slot: identificatie middels een chip voor honden is landelijk verplicht.

Schuilgelegenheden voor hobbydieren

Veehouders zijn wettelijk verplicht om hun dieren te beschermen tegen slechte weersomstandigheden, zoals hitte en kou. Wat “slechte weersomstandigheden” zijn kan per diersoort verschillen. Het is de bedoeling om te voorkomen dat de dieren last krijgen van hittestress, koudestress of ziektes door te veel nattigheid. In verband met toenemende extremen in weersomstandigheden (hitte, regen) wordt het steeds belangrijker dat eigenaren van (hobby)vee schuilgelegenheden bieden voor hun dieren. De NVWA houdt bij hitte extra controles, ook in weides. Daarbij gaat het naast schuilgelegenheid ook om de beschikbaarheid van voldoende water.

De gemeentelijke ruimtelijke regelgeving biedt slechts beperkt mogelijkheden voor het neerzetten van schuilstallen in verband met landschappelijke waarden. Het planten van bomen kan ook een oplossing zijn. Dit stimuleren we via, over het algemeen succesvolle, landschapsimulsen in het buitengebied. Soms willen mensen expliciet bomen aanplanten voor schaduw voor vee. Vaak kan dit, maar als de openheid van het landschap is beschermd, zoals op de enken, is dit niet toegestaan buiten de erven en is het aan de dierenhouders om andere oplossingen te bedenken.

Lokale regelgeving

Via de APV kunnen regels worden ingesteld om de openbare orde te bevorderen. Deze lokale regels kunnen ook worden gebruikt om de natuur te beschermen en het welzijn van dieren te bevorderen. Een voorbeeld hiervan is het verbod om wilde zwijnen te voeren. Een ander voorbeeld is het afsteekverbod van vuurwerk. Het vuurwerkverbod is niet speciaal met het doel van dierenwelzijn ingesteld, maar beperkt stress bij zowel gehouden dieren als wilde dieren in de natuur. Daarnaast is het oplaten van (wens)ballonnen sinds 2019 verboden in Apeldoorn. Deze ballonnen en bijhorende onderdelen (linten, touwtjes en metalen onderdelen) kunnen namelijk schade toebrengen wanneer ze in de natuur terecht komen. Vogels, vissen en andere dieren die (stukjes) ballonnen opeten kunnen daaronder lijden of er zelfs aan overlijden.

Ook bij het verlenen van vergunningen wordt gekeken naar de invloed op mens, dier en natuur. Bij de evenementenvergunning worden voorwaarden opgenomen op grond van de Wet op de Dieren. Ook wordt de LID geïnformeerd over het evenement. Desgewenst kan deze inspectie dan, samen met team PTH van de gemeente, het dierenwelzijn in de gaten houden. Onze toezichthouders houden tijdens evenementen met dieren goed in de gaten of er bijvoorbeeld voldoende water, voer en bewegingsruimte voor dieren aanwezig is.

Tot slot onderzoeken we een verbod op het gebruik van weerhaken door sportvissers.

Woonoverlast

Het Team Woonoverlast van de gemeente werkt veel samen met de politie, Sociale Wijkteams, PTH en de brandweer. Jaarlijks komen meerdere meldingen van overlast door honden, katten, kippen, geiten, bijzondere vogels en andere huisdieren binnen. Het gaat met name om situaties waarin mensen overlast ervaren van dieren die veel geluid produceren. Als de overlast afkomstig is vanuit een corporatiewoning, zijn zij aan zet om actie te ondernemen. Andere meldingen worden doorgestuurd naar de boa's van PTH om de locatie te bezoeken. Ze kijken dan niet alleen naar de overlast, maar beoordelen ook het welzijn van het dier. Over het algemeen kan met goede gesprekken een hoop worden opgelost. Ook wordt in sommige gevallen doorverwezen naar de civiele rechter. Als er sprake is van ernstige overlast dan kan de gemeente hiertegen optreden door middel van de Wet Aanpak Woonoverlast. De eigenaar kan een boete krijgen als blijkt dat de

huisdieren zorgen voor ernstige overlast. Jaarlijks gebeurt dit enkele keren waarbij de overlast daarna wel sterk afneemt of stopt.

Vissen

Apeldoorn is eigenaar (en visrechthebbende) van viswateren te zien op de kaart [Viswater Apeldoorn](#). Apeldoorn heeft de vereniging Sportvisserij Oost-Nederland gemachtigd, om namens de gemeente als visrechthebbende schriftelijk toestemming uit te reiken om in de genoemde wateren te vissen met een Vispas. Als visrechthebbende kan de gemeente aanvullende regels stellen voor het vissen in deze wateren. De stichting Gezond Water heeft aan de gemeenteraad een brief gestuurd waarin melding wordt gemaakt van de optie om het gebruik van weerhaken te verbieden. De gemeente verkent in 2024 of we hiertoe over willen gaan.

Acties:

- Verbeteren informatievoorziening / communicatie
- Verkenning hoe door preventie en voorlichting bijtincidenten voorkomen kunnen worden
- Verkennen of we tot een verbod op het gebruik van weerhaken willen overgaan

04 | Wij zorgen voor sociale vangnetten voor huisdieren in de knel

Onder meer financiële problemen kunnen ertoe leiden dat huisdiereigenaren hun huisdieren (tijdelijk) geen goede zorg kunnen bieden. Hierdoor kunnen zij zich gedwongen zien afstand van hun hond of kat te nemen, op een moment dat ze deze misschien wel het hardst nodig hebben. Ook kan het zijn dat mensen afzien van noodzakelijke hulp (bijvoorbeeld winterregeling daklozenopvang) omdat hun huisdier nergens terecht kan. Vanuit het Actieplan Armoede helpen we mensen die in financiële problemen zitten in algemene zin. De raad heeft gevraagd om hier in het kader van de Nota Dierenwelzijn extra aandacht aan te besteden.

Tijdelijke opvang huisdieren

Er zijn diverse situaties waarin het tijdelijk opvangen van huisdieren helpt voorkomen dat huisdieren in de knel komen. In het contract met de Dierenbescherming is al voorzien in opvang in gevallen van uithuiszetting, arrestatie en gedwongen opname van de eigenaar van het dier. De afgelopen jaren hebben we aanvullende afspraken met de Dierenbescherming over de tijdelijke opvang van huisdieren van cliënten tijdens opname in een zorginstelling. Deze mogelijkheid is bedoeld voor mensen die geen financiële mogelijkheden of netwerk hebben om zelf tijdelijke dierenopvang te regelen.

Met de Dierenbescherming zijn de afspraken over de tijdelijke opvang (bij voorkeur niet langer dan 13 weken) van huisdieren, aanvullend op de wettelijke opvang en vervoer bij ontruiming, arrestaties en gedwongen opname, uitgebreid, zodat dit nu geldt voor bijvoorbeeld de volgende situaties waarbij huisdieren in de knel kunnen komen:

- opname in een zorginstelling
- winterregeling daklozenopvang
- zonder verzorging achtergebleven dieren na overlijden
- bij vluchtsituatie huiselijk geweld (loopt meestal via opvanghuis / Mendoo).

Het gaat om situaties waarbij er een acuut probleem is met het opvangen van dieren, waarbij de eigenaar niet bereikbaar of bij machte is om dit zelf te regelen en/of financieren. Met de Dierenbescherming is afgesproken dat ze in voorkomende gevallen benaderd kunnen worden om huisdieren op te vangen. De kosten hiervan zijn voor de gemeente in die gevallen dat er geen andere of betere oplossing voor de opvang van het dier / de dieren is en de eigenaar de opvang niet kan betalen. Dit is afgestemd met zorgverleners van SWT, Omnizorg en Menorah.

Dierenwelzijn in situaties van armoede en eenzaamheid

Voor situaties van armoede zoeken we aansluiting bij het Actieplan Armoede. Belangrijke voorzieningen die hiervoor ingezet kunnen worden zijn de Stadspas en de wijkkantoren van Samen055. Daarnaast zoeken we naar een hechtere samenwerking tussen de verschillende organisaties die een rol kunnen spelen bij hulpverlening.

Er zijn verschillende mogelijkheden waar inwoners met financiële problemen terecht kunnen voor advies over en hulp bij de verzorging van hun dier(en):

- Stadspas: minima kunnen met de stadspas terecht bij:
 - een aantal dierspecialisten, deze zaken geven daarnaast 10% korting. Een aantal winkels bieden ook een aantal malen per jaar de mogelijkheid om hond, kat of konijn voordelig te laten enten of chippen.
 - een aantal dierenartsenpraktijken

- Samen055: wijkkantoren waar mensen terecht kunnen met hulpvragen. Van daaruit worden ze naar de juiste instantie verwezen, zoals naar de Dierenvoedselbank. We zorgen ervoor dat bij Samen055 goed bekend is naar welke instanties in specifieke situaties kan doorverwijzen. Indien er hiaten zijn onderzoeken we wat er aanvullend mogelijk / nodig is.
- Dierenvoedselbank: mensen die in aanmerking komen voor hulp van de Voedselbank, kunnen ook terecht bij de Dierenvoedselbank.
- Dierenbescherming:
 - via de [Helpdesk hulpverleners \(dierenbescherming.nl\)](https://dierenbescherming.nl) en [Maatschappelijke dierenhulp \(dierenbescherming.nl\)](https://dierenbescherming.nl) helpt de Dierenbescherming jaarlijks vele mensen (vaak minima) bij problemen met dieren
 - faciliteren bij chippen / enten; chipacties
- Dierenbuddy: een – in Apeldoorn nu nog op beperkte schaal ingezet - project van de Dierenbescherming waarbij ze de inzet van vrijwilligers regelen voor praktische hulp voor verzorging en uitlaten van huisdieren van ouderen en chronisch zieken. De aanpak helpt voorkomen dat mensen afstand moeten doen van het huisdier omdat ze zelf niet meer voor het huisdier kunnen zorgen. Dit project is vooral gericht op het voorkómen van eenzaamheid bij mens en dier en loopt nu in de regio in de vorm van een pilot. Om dit project uit te kunnen breiden en volwaardig in te zetten, is financiële ondersteuning van de gemeente nodig. De vraag voor de gemeente is met name wat de toevoegde waarde van dit project is ten opzichte van vrijwilligers die via De Kap ingeschakeld kunnen worden. Het voordeel dat de Dierenbescherming meebrengt is dat ze werken vanuit expertise en een netwerk op gebied van dierenwelzijn en het kunnen beoordelen van de zorgvraag.
- Via Apeldoorn Pakt Aan (vrijwilligerswerkplatform) kunnen mensen die hulp nodig hebben, zoals voor het uitlaten van de hond, een hulpvraag aanmelden bij Hulp in de Buurt.

In situaties van huiselijk geweld

Via het loket hulpverlening van de Dierenbescherming kan verwaarlozing of geweld tegen een dier gemeld worden. Als geweld in het spel is, is de politie aan zet. Soms wordt er beroep op De Kuipershoek gedaan voor tijdelijke opvang. Dierenbescherming, politie, Landelijke Inspectiedienst Dierenwelzijn (LID) en gemeentelijke controleurs openbare ruimte met aandacht voor dierenwelzijn werken hierbij in wisselende samenstellingen goed samen.

Via Veilig Thuis komen geen meldingen van dierenmishandeling binnen. Bekend is dat er wel een relatie is tussen huiselijk geweld en dierenmisshandeling. Gesignaleerde dierenmishandeling is mogelijk een signaal dat er ook sprake is van huiselijk geweld. En andersom, als er sprake is van huiselijk geweld, is het ook belangrijk om te kijken hoe het met de huisdieren gaat. Daarom is er een signalenkaart ontwikkeld om dit thema onder de aandacht te brengen. Hulpverleners (en politie?) kunnen gebruik maken van deze signalenkaart (zie bijlage). We zetten in op goede verspreiding en voorlichting over het gebruik van deze signalenkaart.

In het geval van huiselijk geweld kan het hebben van huisdieren zowel een positieve als een negatieve rol spelen. Positief als maatje voor slachtoffer en/of kinderen. Negatief als macht- of chantagemiddel voor de dader. Ook kan een huisdier reden zijn voor het slachtoffer om niet te vertrekken uit een onveilige situatie. In de vrouwenopvang (Moviera) is het om deze redenen mogelijk om huisdieren mee te nemen. Indien de situatie bij de vrouwenopvang niet geschikt is voor het dier, wordt naar andere opvang voor het dier gezocht. Stichting Mendoo is een gespecialiseerde organisatie die de opvang van dieren in zulke situaties kan regelen. <https://mendoo.nl/>. Hun expertise en netwerk bij het vinden van alternatieven in geval de huisdieren niet mee naar de opvang kunnen, kan van toegevoegde waarde zijn. Mendoo kan ook van betekenis zijn als het gaat om voorlichting van hulpverleners over dit thema. Stichting Mendoo draait op giften en dit is voor hen niet voldoende om de dienstverlening in de lucht te houden. In (andere) grotere gemeenten zoals Den Haag en Zwolle ontvangt Mendoo subsidie van de gemeente voor haar werk. Om de inzet van Mendoo goed te borgen, overwegen we het aangaan van een subsidierelatie; dat onderzoeken we verder middels het starten van een pilot.

Samenwerking in de hulpverleningsketen

Via Samen055 zijn veel organisaties die hulp kunnen verlenen in beeld. Op basis van een hulpvraag wordt doorverwezen hoe mensen geholpen kunnen worden. We verkennen in hoeverre mensen met

een hulpvraag rond dierenwelzijn goed geholpen kunnen worden en zorgen voor het up to date houden van doorverwijzingsmogelijkheden.

Acties:

- Signalenkaart huiselijk geweld en dierenmishandeling geschikt maken voor de Apeldoornse situatie en zorgen voor goede verspreiding hiervan bij relevante organisaties
- Subsidierelatie met St. Mendoo verkennen, om te starten met een pilot.
- Verkennen inzet voor hulp aan ouderen / chronisch zieken bij verzorging huisdieren. De vraag is wat het Project Dierenbuddy toevoegt aan het aanbod van De Kap.
- Nagaan of er aanvullingen op de Stadspas mogelijk zijn. Bijvoorbeeld de Kuipershoek.

05 | Wij zetten in op communicatie en voorlichting

Onderdeel van de regiefunctie is dat we samen met onze dierenwelzijnspartners zorgdragen voor een betere communicatie over dierenwelzijn richting onze inwoners. De gemeenteraad heeft extra aandacht gevraagd voor:

- Specifieke voorlichting over bijvoorbeeld het aanschaffen of verzorgen van een huisdier
- Educatie, onder meer via de Kinderboerderijen, waaronder over boerderijdieren, en landbouw- en voedseltransitie.

Algemene communicatie

Voor de algemene communicatie over dierenwelzijn is het belangrijk om alle informatie steeds up-to-date te hebben, ook van de dierenwelzijnspartners waar we mee samenwerken, en te ontsluiten. Uit een eerste kennismaking tussen verschillende partners blijkt dat er veel informatie is die we beter kunnen ontsluiten voor onze inwoners. De gemeente is van plan de dierenwelzijnsinformatie op de eigen website te verbeteren en daarbij ook inzichtelijk te maken welke dierenwelzijnsorganisaties allemaal actief zijn in Apeldoorn, en met welke vragen je waar terecht kunt. Het streven is dat inwoners, zonder tussenkomst van het gemeentelijk klantcontactcentrum, zelf hun weg kunnen vinden naar de juiste organisatie. Tegelijkertijd vergemakkelijken we het werk van het KCC als we voor hen de informatie ook goed up-to-date houden.

Eén van de onderwerpen waar wij aandacht voor vragen is het voorkómen van dierenleed. Zo raden we bewoners actief af om watervogels in het park te voeren. Menselijk voedsel is niet goed voor ze en door het voeren gaan ze niet meer zelf op zoek naar eten. Bovendien trekt dit ook andere dieren aan, met agressief onderling gedrag, overlast en mogelijke ziekteverspreiding tot gevolg. Alleen bij strenge vorst is het onder bepaalde voorwaarden goed om dieren te voeren. Daarnaast vragen wij aandacht voor seizoensgebonden onderwerpen, zoals het opletten op overstekende reeën in het voorjaar en de zomer, of het bieden van rust aan dieren tijdens het broedseizoen (kuikens in het land, poes in de mand).

Specifieke voorlichting over de aanschaf en verzorging van huisdieren

Veel mensen hebben een huisdier of willen er één aanschaffen. Bij het aanschaffen en verzorgen van een huisdier komt vaak meer kijken dan mensen in eerste instantie denken, of in de loop van de tijd ontstaan er problemen waar mensen tegenaan lopen (ziekte, armoede, agressie). Voorkomen dat mensen in een opwelling een dier aanschaffen op Marktplaats kunnen we niet, maar daar waar inwoners te rade gaan bij dierenwelzijnsorganisaties of hulploketten in Apeldoorn, kunnen we zorgen dat de informatie beter wordt ontsloten. Er is ontzettend veel, maar we opereren vaak nog te veel op verschillende eilandjes. Om dit te verbeteren willen we de samenwerking verbeteren (werktitel:

Dierteam Apeldoorn), en daarmee de informatie die er is beter ontsluiten. Denk bijvoorbeeld aan:

- Één of twee keer per jaar informatie uitwisselen tussen de partners waardoor ook samenwerkingsmogelijkheden aan het licht komen.
- De webinfo 'Dier en Mens Wijzer' van de Dierenbescherming 'Dier en Mens Wijzer' breder inzetten. Bijvoorbeeld door te linken naar de website van de gemeente Apeldoorn en andere partners. De Kinderboerderijen kunnen bijvoorbeeld QR codes gebruiken om door te verwijzen naar de juiste pagina's (bijvoorbeeld bij het konijn naar info over konijn). [Home – Dier en Mens Wijzer \(dierenbescherming.nl\)](#)
- Zorgen dat bij Samen055 (loketten in de stadsdelen) info over dierenbescherming bekend is; zodat daar zo nodig naar de juiste organisatie kan worden doorverwezen.

Specifieke communicatie over dieren waarvan mensen overlast ervaren

Er zijn verschillende dieren waar inwoners overlast / schade van ondervinden. Dat kan zijn van in het wild levende dieren zoals steenmarters. Maar het kan ook gaan om gehouden dieren zoals katten, die bovendien ook schade kunnen aanrichten aan de natuur. Op de gemeentelijke website geven we voor vaak voorkomende vormen van overlast / schade per diersoort aan wat de mogelijkheden zijn om overlast / schade te voorkomen. Daar waar relevant verwijzen we naar gespecialiseerde websites van derden.

Kinderboerderijen

In het opdoen van kennis over de zorg voor en het welzijn van huis- en landbouwhuisdieren, hebben de Apeldoornse kinderboerderijen een centrale rol. De gemeente is eigenaar van drie kinderboerderijen: Laag Buurlo in Apeldoorn Noord en De Maten in de gelijknamige wijk hebben een belangrijke functie voor de omliggende wijken. Kinderparadijs Malkenschoten, met een uitgebreid speel- en horeca aanbod, heeft een meer regionale functie. Hoofddoelstelling is educatie over dieren, de verzorging en omgang daarmee en dierenwelzijn. De kinderboerderijen stellen zich tot doel om kinderen de mogelijkheid te bieden om op een laagdrempelige en speelse wijze in contact te komen met huisdieren, in principe Nederlandse landbouwhuisdieren. Daarnaast vervullen de kinderboerderijen recreatieve (speelmogelijkheden in een groene omgeving), sociaal-culturele (ontmoetingsplek in de buitenruimte voor de buurt) en therapeutische functies (mogelijkheden dagbesteding).

Accres beheert de kinderboerderijen voor de gemeente. In een dienstverleningsovereenkomst worden prestatieafspraken vastgelegd. De laatste jaren is flink geïnvesteerd in dierenwelzijn en in beleving, wat de sfeer voor mens en dier zeer ten goede komt. Dit leidde tot de omvorming van het dierenbestand naar landbouwhuisdieren die zich thuis voelen op een kinderboerderij. Daarnaast is ingezet op het versterken van de relatie tussen de boerderij en je bord (waar komen de boter, kaas en eieren vandaan?) en het nemen van maatregelen voor het vergroten van de biodiversiteit en klimaatadaptatie op de boerderijen, levert een sterker product op. De afgelopen jaren aangelegde moestuinen, bijsenhoeven, nieuwe routing, blotevoetenpad en het afkoppelen van regenwater illustreren dat.

Ook huisdieren krijgen aandacht. Zo vangt de kinderboerderij ook kleine huisdieren / konijnen op uit het asiel en wordt informatie gegeven aan de bezoekers over wat het betekent een huisdier te hebben, onder meer met als doel om impulsaankopen te voorkomen. Naar aanleiding van een overleg met partners over deze dierenwelzijnsnota, gaat Accres aan de slag om op de drie boerderijen actief informatie te geven over het houden en verzorgen van huisdieren. Er is hiervoor een samenwerking met de Dierenbescherming opgestart.

Er staat een goed product en dat uit zich in een hoge klanttevredenheid (8,5 en hoger). Voor het op peil houden van het product hebben de kinderboerderijen de laatste jaren gebruik kunnen maken van een tijdelijk investeringsbudget⁴ dat eind 2023 is uitgeput. Vanuit Accres worden ook andere financieringsbronnen aangeboord, waaronder via crowdfunding. Om het aanbod van de kinderboerderijen op peil te kunnen houden is een beperkt aanvullend investeringsbudget nodig.

Daarnaast is in het in 2023 vastgestelde Actieplan Landbouw opgenomen dat we een aanvullend educatieaanbod willen ontwikkelen over eiwittransitie en het consumeren van lokale producten met een mogelijke rol voor de kinderboerderijen. Dit kan gekoppeld worden aan geleidelijke omvorming van het educatieve product op de Kinderboerderijen in een richting die recht doet aan de landbouw- en voedseltransitie waar we als samenleving middenin zitten. Voedseleducatie en boederijeducatie wordt zo hand in hand ontwikkeld.

Eind 2024 loopt de dienstverleningsovereenkomst met Accres af. In de besprekingen met Accres over de nieuwe DVO neemt de gemeente in de uitvraag voor de nieuwe DVO het aanpassen / uitbreiden van educatie mee. Afhankelijk van de ambitie is hier aanvullend budget voor nodig.

⁴ Budget afkomstig van oud-stichting Vrienden Kinderboerderijen Apeldoorn, die geld hadden verzameld voor het oprichten van een vierde kinderboerderij. Hier is in 2013 van afgezien. Met de oud-stichting is overeengekomen dat het beschikbare budget verspreid over 10 jaar ingezet zou worden voor projecten of investeringen in de drie kinderboerderijen.

Voor boerderijeducatie zetten we naast educatie op de kinderboerderijen in op de mogelijkheden van het bezoeken van duurzame boerenbedrijven binnen de gemeentegrenzen. Stichting Boerenwijs speelt een belangrijke rol in het selecteren en begeleiden van boerenbedrijven, en de communicatie naar de scholen.

Samenvattend zien we de volgende opgaves voor de komende jaren:

- Het op peil houden van de voorzieningen.
- Het educatieve verhaal moderniseren en doorvertalen naar nieuwe, up-to-date actieve vormen van educatie gericht op spelend-leren-faciliteiten op de kinderboerderijen, plus het ontwikkelen van leerlijnen om in te zetten in het onderwijs.
- Ondersteunen boerderijeducatie (via Boerenwijs)

Het educatie aanbod van kinderboerderijen en Boerenwijs voor het basisonderwijs staat op de website Natuurwijzer Apeldoorn. <https://www.natuurwijzerapeldoorn.nl/>

Acties:

- Opzetten Dierteam Apeldoorn (met in ieder geval Dierenbescherming, Accres, IVN)
 - Jaarlijks 1 tot 2 maal bij elkaar komen
 - Jaarlijkse gezamenlijke activiteit voor het publiek
- Up to date maken en houden informatie over dierenwelzijn via onze website en zo nodig andere communicatiekanalen
- Wensen m.b.t. educatie op kinderboerderijen concretiseren en meenemen in de besprekingen met Accres over de nieuwe DVO.
- Boerderijeducatie vormgeven met Stichting Boerenwijs (via budget Programma Veluwe (Actieplan Landbouw).

06 | Wij zorgen voor hygiëne in de openbare ruimte

De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van de openbare ruimte binnen haar gemeentegrenzen. Het verwijderen van hondenpoep en dode dieren uit de openbare ruimte is van belang voor de volksgezondheid. Het verwijderen van dode dieren is een gemeentelijke taak. Dode of zieke wilde dieren kunnen namelijk ziekteverwekkers met zich meedragen en als mensen deze dieren aanraken kunnen ze hiervan ziek worden. Onder infectieziekten die specifiek van dieren naar mensen worden overgedragen (zoonosen) vallen onder andere botulisme en vogelgriep. Tevens vergroten kadavers de kans op een uitbraak en uitbreiding van de ziekte onder de dieren. Deze onderwerpen stippen we hieronder aan al zijn ze geen direct onderwerp van dierenwelzijnsbeleid. Plaagdierbeheersing is dat gedeeltelijk wel, omdat hierbij een preventieve aanpak bijdraagt aan het voorkómen van dierenleed als gevolg van bestrijding.

Hondenpoep

Zoals in hoofdstuk 3 (spelregels) is aangegeven zorgt de gemeente voor het schoonhouden van de hondenuitlaatplaatsen (hup's). Hondeneigenaren hoeven hier de hondenpoep niet op te ruimen. Buiten de hup's moeten hondenbezitters de hondenpoep zelf opruimen. Ook op de aanlooproute naar de hup toe moet dat. Daarom heeft de gemeente rond hup's extra afvalbakken geplaatst. Het opruimen van hondenpoep buiten de hup's gebeurt niet altijd. Van de mate van overlast hierdoor vormen we ons een beeld door meldingen die via het KCC binnenkomen. Op jaarbasis komen zo'n 300 meldingen over hondenpoep en hup's binnen. Vooral over hondenpoep op gazons komen veel meldingen binnen. Vooral in de wintermaanden als het gras niet gemaaid wordt zien we daar ook veel uitwerpselen. De meldingen worden altijd opgepakt; vaak is er contact met de melder en overlastveroorzaker.

Opruimen kadavers

Verschillende organisaties zijn betrokken bij het opruimen van kadavers. De gemeente zorgt dat inwoners weten waar ze hiervoor terecht kunnen.

- Huisdieren
 - Dode huisdieren van inwoners kunnen worden opgehaald door de Dierenambulance tegen betaling door de inwoner
 - Kunnen tegen betaling ingeleverd worden bij Dierenartsen
 - We regelen een inzamelpunt waar mensen kosteloos een dood huisdier kunnen inleveren (De Kuipershoek). We voegen in de APV regels toe hierover, zodat we voldoen aan de wettelijke eisen hieromtrent.
 - Voor dode huisdieren die gevonden worden in de openbare ruimte kan de Dierenambulance gebeld worden.
- Kleine wilde dieren (denk aan ganzen, eenden, vissen)
 - In de openbare ruimte: worden opgehaald door Beheer en Onderhoud; de gemeente heeft een toolbox hoe dit te doen; hierin wordt het landelijke protocol voor dode vogels opgenomen (i.v.m. risico's vogelgriep). Beheer en onderhoud heeft een tijdelijke opslag voor ze voor kadaverwerking worden afgevoerd naar Rendac.
 - In het water: waterschap
 - Op eigen terrein: dode dieren die op privéterrein gevonden worden zullen doorgaans door de particulier zelf opgeruimd worden. In geval van een melding bij de gemeente, gaat de gemeente het dier ophalen en afvoeren volgens de werkwijze beschreven in de toolbox. Dit doen we om redenen van veiligheid en gezondheid.
 - terreineigenaar (>> communicatie: op onze website aandacht besteden aan voorzorgsmaatregelen bij dode vogels ivm risico's vogelgriep)

- Grote wilde dieren
 - Het opruimen / verwijderen van kadavers van groot wild uit de openbare ruimte heeft de gemeente uitbesteed aan Stichting Groennetwerk. Zij worden aangestuurd door de politie en kunnen via de meldkamer worden opgeroepen, bijvoorbeeld na een wildaanrijding.

Vogelgriep

Vogelgriep is een ernstig probleem, omdat het risico's met zich meebrengt. Niet alleen voor wilde en gehouden vogels maar er duiken ook regelmatig berichten op over zoogdieren die besmet blijken. De regio voor de aanpak van vogelgriep is landelijk belegd bij het landelijk platform. Zij dragen zorg voor Communicatie (tussen veld, regio en landelijke organisaties, naar burgers en naar werkenden in het veld) en kennisontwikkeling. De regionale regio ligt bij veiligheidsregio's, op een getrapte manier is het de bedoeling hierover te communiceren richting de gemeentes. Als gemeente volgen we dit. In de hiervoor genoemde toolbox voor het opruimen van kadavers, is het landelijke protocol voor dode vogels opgenomen. Dit is toegespitst op de risico's van vogelgriep.

Plaagdierbeheersing

Alle wilde dieren hebben een belangrijke functie in de natuur. Om enkele voorbeelden te noemen van dieren die vaak als ongedierte of plaagdier worden gezien: muizen eten insecten / zijn minibegazers en zijn zelf prooi voor predatoren; wespen ruimen kadavers op; steenmarters zorgen voor het terugdringen van muizen en rattenpopulaties. Om deze reden spreken we niet van ongedierte. Neemt niet weg dat dieren als muizen of ratten voor ongewenste situaties kunnen zorgen. Ratten zijn dieren die risico's voor de volksgezondheid met zich meebrengen. Daarom is beheersing en bestrijding van ratten in de openbare ruimte een wettelijke taak van de gemeente.

Plaagdierbeheersing, waaronder ratten en wespen, is in Apeldoorn via de Afdeling Beheer & Onderhoud belegd bij Circulus. Als gemeente willen we meer inzetten op het voorkomen van dierplagen. Dit komt ten goede aan een gezond leefklimaat én aan dierenwelzijn. Verder is relevant dat er wettelijk gezien steeds minder mogelijkheden zijn om gif te gebruiken voor het bestrijden van ratten en muizen⁵. Dit heeft voornamelijk te maken met (door)vergiftiging naar andere dieren in de voedselketen. Ook is gebleken dat steeds meer ratten immuun worden voor rattengif. Gif is ook belastend voor het milieu. Vanaf 2023 gelden strenge voorwaarden voor het gebruik van gif in de buitenruimte. Dit geldt zowel voor ratten als voor muizen. De bestrijding van ratten wordt hiermee lastiger. Al met al redenen genoeg om in te zetten op preventie. Als er geen rattenoverlast is, hoeven ze ook niet bestreden te worden. Daarom zetten we met de specialisten op plaagdierbeheersing, afvalinzameling, groen, water (riolering) en dierenwelzijn gezamenlijk in op een preventieplan dierplagen, met in ieder geval aandacht voor ratten. Hierbij zetten we ook in op samenwerking met externe partners (als woningbouwcorporaties en bedrijven) en op communicatie, zodat inwoners weten wat ze zelf kunnen doen om overlast te voorkomen, en in het geval van overlast wat dier- en milieuvriendelijke oplossingen zijn.

Gericht op het voorkomen van rattenplagen wordt vanuit afvalbeleid, beheer en onderhoud en Circulus in de jaren 2024 en 2025 extra ingezet op het voorkómen van het plaatsen van afval naast containers en zwerfafval.

Ook het bestrijden van wespenoverlast buitenshuis hebben we uitbesteed aan Circulus. Hierbij geldt net als voor ratten en muizen dat we vooral inzetten op het voorkomen van overlast. Middels communicatie brengen we de mogelijkheden, zoals onder meer ook gepromoot door de Wespenstichting, onder de aandacht bij onze inwoners. Ook zijn we in overleg met Circulus en de Wespenstichting of er mogelijkheden zijn voor samenwerking.

Invasieve exoten

De EU heeft een lijst (Unielijst) samengesteld van invasieve soorten die ergens in Europa voorkomen en schade veroorzaken of dit in de toekomst waarschijnlijk gaan doen. Het bezitten, verhandelen, kweken, transporteren en importeren van deze soorten is in de hele EU verboden. Het is de taak van de lidstaten om deze soorten, waar mogelijk, uit te roeien in het wild. Als uitroeien niet lukt, moeten de lidstaten de soort beheren en de nadelige effecten zoveel mogelijk beperken. Bij de decentralisatie

⁵ <https://www.kad.nl/nieuws/wetgeving-rodenticiden-2023/>

van het natuurbeleid is afgesproken dat provincies verantwoordelijk zijn voor natuur, waaronder het aanpakken van invasieve exoten.

Invasieve diersoorten waar we ons als gemeente mee bezig houden:

- Aziatische hoornaar, een soort wesp die op de Unielijst staat: hiervoor heeft de gemeente een faciliterende functie. Allereerst gaat het om de juiste herkenning (is het wel een aziatische hoornaar). Als ecologen deze waarnemen, of als er een melding binnenkomt, wordt gekeken of het nest gevonden kan worden. Dit wordt vervolgens als waarneming op waarneming.nl doorgegeven, waarna de provincie automatisch een melding krijgt.
- Mediterraan draaigatje, een soort mier die niet op de Unielijst staat. De mieren arriveren met aangekochte tuinplanten in woonwijken en kunnen vervolgens voor grote overlast zorgen. Ze maken superkolonies en kunnen dan overal voorkomen, niet alleen onder stoepen en in tuinen, maar ook veel in huizen tot zelfs hoog in flats. Deze soort kan flinke schade (aan de openbare ruimte) opleveren. Over deze soort geven we voorlichting op de gemeentelijke website. Als het draaigatje op gemeentelijk terrein wordt aangetroffen komt de gemeente gelijk in actie; als het gaat om draaigatjes in een tuin dan maakt de gemeente per situatie een inschatting of actie nodig is.

Acties:

- Verbeteren communicatie via de gemeentelijke website, en mogelijk via de Kinderboerderijen
- Preventieplan plaagdieren
- Overleg met Circulus en Wespenstichting over de mogelijkheden van verplaatsing wespennesten.
- Het gratis kunnen inleveren van dode huisdieren faciliteren.

07 | Organisatie

Beleidsdomeinen die zich bezig houden met dierenwelzijn

Hierboven zijn we ingegaan op de belangrijkste beleidsthema's die samenhangen met dierenwelzijn. Organisatorisch gezien zijn veel verschillende onderdelen van de gemeente hierbij betrokken, het thema is door de hele organisatie verweven. Deze Nota Dierenwelzijn dient naast de beleidsinhoudelijke ook een coördinerende rol. Om te zorgen dat dierenwelzijn goed belegd wordt op plekken waar dat nodig is, en om te zorgen voor goede afstemming tussen verschillende onderdelen van de organisatie plus relevant partners buiten de gemeente.

Hieronder geven we een overzicht van hoe de gemeentelijke organisatie zich bezighoudt met dieren(welzijn) en op wat voor manier:

- Omgevingsbeleid: verantwoordelijk voor deze beleidsnota, maar ook voor bijvoorbeeld biodiversiteit en huishoudelijk afval
- Maatschappelijke ontwikkeling: verantwoordelijk voor het sociale domein, zoals armoedebestrijding, samenwerking met zorginstellingen, Samen055, Veilig Thuis, etc.
- Beheer en Onderhoud: Hygiëne openbare ruimte, hondenuitlaatplaatsen
- Juridische zaken: regels voor omgang met dieren
- Veiligheid: dierenwelzijn bij onder meer calamiteiten en rampen
- Preventie Toezicht en Handhaving: spelen een belangrijke rol in geval van Dieren in Nood en het gemeentelijk faunabeheer
- Communicatie: website en klant contact centrum
- Concernzaken: bestuur.

Samenwerking dierenhulpverleningsketen

In de dierenhulpverleningsketen spelen naast de gemeente andere organisaties een belangrijke rol. Een goede samenwerking tussen deze organisaties is cruciaal. We zetten ons als gemeente ervoor in om de onderlinge samenwerking van de betrokken organisaties te bevorderen. Hierbij hoort dat we helderheid proberen te scheppen in de taken die bij de verschillende organisaties belegd zijn en in wie waarvoor verantwoordelijk is.

Dierteam Apeldoorn

We willen de onderlinge uitwisseling en samenwerking tussen dierenwelzijnsorganisaties versterken. Onder de noemer 'Dierteam Apeldoorn' zetten we een laagdrempelige samenwerking op die er uit bestaat dat we 1 tot 2 maal per jaar bij elkaar komen om kennis, informatie en ontwikkelingen uit te wisselen. Een maal per jaar organiseren we een evenement voor publiek over een specifiek onderwerp, bijvoorbeeld over (de aanschaf van) huisdieren, dierenwelzijn, of dierenhulpverlening. Organisaties die we hier bij willen betrekken (en uitbreiding is altijd mogelijk):

- Accres: beheer kinderboerderijen
- Dierenbescherming: Dierenasiel Kuipershoek en Dierenambulance
- IVN Apeldoorn.

08 | Financiën

Voor de uitvoering van de in deze Nota Dierenwelzijn opgenomen taken en acties is financieel het volgende nodig:

	Stand 2024	Nota Dierenwelzijn 2024-2027
Helpen dieren in nood		
Opvang en vervoer gevonden (gehouden) dieren	Huidige DVO Dierenbescherming: € 243.236,00 ex BTW (prijspeil 2024) Er vindt een evaluatie van het tarief plaats tbv de nieuw af te sluiten DVO	Jaarlijks: € 269.000 ex BTW, inclusief: - Tijdelijke opvang (zie vangnetten) - Ophalen en afvoeren kadavers huisdieren in openbare ruimte binnen bebouwde kom (€ 9.960) ⁶ - Vervoer en opvang verzwakte en gewonde in het wild levende dieren (€ 26.000) ⁷
Preventie ontstaan zwerfdieren	Onderdeel huidige DVO	-
Samenwerking met politie, brandweer etc	-	-
Spelregels		
Hondenbeleid	Via Budget Hondenuitlaatplaatsen	Via Budget hondenuitlaatplaatsen + inzet op preventie en voorlichting ter voorkoming van bijtincidenten (financieel meegenomen bij communicatie en voorlichting)
Lokale regelgeving	-	-
Woonoverlast	-	-
Vangnetten		
Tijdelijke opvang	6.000 euro; Aanvullend op DVO	Opnemen in DVO (zie boven)
Armoede en eenzaamheid	-	Jaarlijks: € 10.000 (stelpost voor project Dierenbuddy)
Huiselijk geweld	-	Jaarlijks: € 20.000 (stelpost voor opvang via St. Mendoo)
Samenwerking	-	-
Communicatie en voorlichting		
Voorlichtings- en publieksacties gericht op het voorkomen van dierenleed en bijtincidenten, en op specifieke voorlichting over de aanschaf en verzorging van huisdieren. Samen met	-	Jaarlijks: € 15.000 (taakstellend)

⁶ Taak die de Dierenbescherming nu uitvoert, maar die momenteel geen onderdeel uitmaakt van de DVO.

⁷ Taak die de Dierenbescherming nu uitvoert voor eigen kosten en rekening, mede omdat de Provincie geen verantwoordelijkheid voor deze kostenpost wil nemen (in afwijking van het advies 'Dilemma's in de wildopvang' van de landelijke Raad voor Dieraangelegenheden, juli 2022). Volgens de Raad ontbreekt het in de dierenhulpsector aan structurele financiële ondersteuning voor wildopvang. Dat het hier toch is opgenomen heeft te maken met:

- Een ieder heeft een wettelijke zorgplicht als het gaat om het helpen van gewonde en verzwakte in het wild levende dieren (als door toedoen van mensen), dus ook de gemeente.
- De kosten die hier zijn opgenomen is een bijdrage van 15 euro per rit; en 10 euro voor opvang en overdracht. Het zijn geen kostendeekkende bedragen.

dierenwelzijnsorganisaties (Dierteam Apeldoorn).		
Educatie kinderboerderijen / boerderij-educatie	Via DVO Accres	Aanvullend op DVO Accres: Jaarlijks: €20.000 voor het op peil houden van, en innoveren op educatieve materialen en spelend-leren-faciliteiten. Jaarlijks: €30.000 voor een educatief medewerker voor actieve educatie(ontwikkeling) (met name richting onderwijs). Jaarlijks: PM Ondersteunen boerderijeducatie via Boerenwijs (via Programma Veluwe; Actieplan Landbouw)
Hygiene openbare ruimte		
Opruimen kadavers	-	Jaarlijks: €1.000 euro voor innamepunt dode huisdieren
Vogelgriep	-	-
Plaagdierbeheersing	-	PM: Preventieplan via Plaagdierbeheersing (B&O) en Afvalbeleid
Organisatie		PM
Kosten	Jaarlijks: € 249.236	Jaarlijks: € 365.000

De Nota geeft invulling aan de wensen die vanuit onder meer de PMA zijn meegegeven. Dit brengt een extra financiële opgave met zich mee. Als gevolg van de Omgebingsopgave / Nieuw voor Oud is er mogelijk (op dit moment) geen ruimte voor (alle) extra financiële claims. Dit voorstel is onder voorbehoud van de integrale afweging voor de Meerjaren Programmabegroting (MPB) 2025-2028. Omdat sprake is van aanvullende middelen waarmee in de MPB 2024-2027 geen rekening is gehouden dient bij de integrale afweging dekking te worden gezocht. Mocht dit niet lukken kan dit leiden tot extra ombuigingen.

Bijlage 1

De volgende organisaties werken samen om de meldingen die bij 144 binnenkomen zo goed en efficiënt mogelijk af te handelen:

- Taakaccenthouders handhaving dierenwelzijn en opsporing dierenleed/Dierenpolitie.
In alle eenheden van de politie werken taakaccenthouders⁸. Deze agenten die vaak de dierenpolitie worden genoemd, behandelen meldingen over dierenmishandeling, handelingsvergripen en dierenwelzijnsmeldingen in combinatie met sociale problematiek.
- 112 / Politie
De politie komt in actie bij situaties 'waar iedere seconde telt'. Bijvoorbeeld om een losgebroken paard te vangen.
- 112 / Brandweer
De brandweer wordt ingeschakeld bij meldingen waar snelle hulp aan een moeilijk bereikbaar dier noodzakelijk is. Bijvoorbeeld een paard dat door het ijs is gezakt, of in de sloot is beland.
- Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA)
De NVWA behandelt met name meldingen over bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren (vee). Zij ziet toe op de naleving van de wetgeving ten aanzien van het welzijn, de huisvesting en het vervoer van onder meer runderen, geitjes, schapen, varkens en kippen.
- Dierenbescherming
Meldingen over vermeende verwaarlozing van dieren, waarbij geen sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit, worden in behandeling genomen door de Dierenbescherming. Het betreft dan meldingen over dieren waarvoor niet 'optimaal' wordt gezorgd, of dieren die in de knel dreigen te raken (bijvoorbeeld door persoonlijke problemen van de eigenaar). De Dierenbescherming is gespecialiseerd in het realiseren van mentaliteitsverandering en het preventief zorgen voor goede leefomstandigheden van particulier gehouden dieren.
- Landelijke Inspectiedienst Dierenwelzijn (LID)
De inspecteurs van de LID behandelen meldingen over de verzorging en huisvesting van gezelschapsdieren en hobbymatig gehouden landbouwhuisdieren, waarbij sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit.
- Dierenambulances
Dierenambulances zijn geen onderdeel van de overheid, maar veelal particuliere organisaties. De aansturing en inzet zijn daarom niet landelijk en wettelijk geregeld. De inzet is afhankelijk van de interne afspraken, beschikbare mensen en middelen van de betreffende dierenambulance.

Bron: website politie

⁸ In Apeldoorn hebben we deze taakaccenthouders momenteel niet omdat het de politie niet lukt hier mensen voor te vinden. Zo nodig wordt gebruik gemaakt van taakaccenthouders uit naburige politie-eenheden.